

**ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО
ПРАВА - ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ**

На сучасному етапі розвитку економічних відносин, що характеризується становленням приватновласницьких відносин як наслідку проведеної денационалізації, найбільшої ваги набувають питання визначення правового режиму майна суб'єктів господарювання. Незважаючи на існування сьогодні досить міцного правового підґрунтя у вигляді норм Господарського і Цивільного кодексів України, низки законів та підзаконних актів, необхідність подальшого теоретичного дослідження правового режиму майна окремих суб'єктів господарювання не викликає сумнівів.

Слід зазначити, що ГК України не містить норм, які б безпосередньо встановлювали правовий режим майна публічних установ. Хоча опосередковано аналіз ст. 131 ГК дозволяє зробити висновок, що публічна установа як неприбуткова організація визнається суб'єктом некомерційного господарювання. Ця точка зору висловлюється в науковій літературі, а звідси відповідно до ч. 2 ст. 135 ГК за публічними установами закріплюється майно на праві оперативного управління.

Основним питанням, яке важко вирішити, на думку правників, є питання стосовно неможливості визнання публічних установ та підприємств власниками, оскільки це слугувало б підривом тези про єдиний характер державної власності та держави як власника всього державного майна [3]. У цивілістичній літературі з приводу правового режиму майна установи склалися такі підходи: одні правники вважають, що майно повинно належати установам на праві власності. Інші вчені взагалі вважають, що категорія права оперативного управління – невід'ємна частина науково-понятійного апарату лише радянської цивілістичної теорії, а тому навряд чи можна визнати дійсними положення елементів радянської економіки в умовах ринкової економіки сьогодення і вагома частка держави у цивільному обігу

не може слугувати підґрунтям для цього, бо на сучасному етапі відсутня основна ознака державної економіки - наявність суб'єктів права, які мають домінуюче становище над іншими суб'єктами зазначених відносин. Держава не може творити долю юридичних осіб, навіть тих, яких вона наділила своїм майном, оскільки вона виступає у цивільних правовідносинах як рівноправний учасник, нарівні з іншими суб'єктами.

Зокрема, Дозорцев В. і Лещенко Д. дійшов висновку, що оперативне управління слід замінити такою категорією, як фідучіарна власність.

Отже, одні вчені наполягають на необхідності перенесення в романо-германську правову систему, до якої належить і Україна, конструкції довірчої власності, а інші дотримуються протилежної думки. Однак, з даним варіантом теорії «розщепленої власності» не можна погодитись, перш за все, з ідеологічних міркувань. Так, романські правові системи визначають право власності як абсолютне право, як єдину систему прерогатив власника: насамперед - володіння, користування та розпорядження, які підлягають розподілу ("розщепленню") тільки у визначених випадках. Але навіть і в таких випадках конструкція права власності вважається неподільною, не допускає розподілу права власності та існування кількох власників на один об'єкт.

У господарсько-правовій науці Німеччини досить поширена висунута Р.Шюсселером концепція «права володіння фондом», яку автор вважає за «змістовне продовження оперативного управління»: державні підприємства є не просто відокремленими власниками частини (фонду) державного майна, але і беруть участь в привласненні результатів виробництва, отримуючи «право на власне привласнення». Таку категорію, як «право володіння фондом» доцільно було б запозичити в українське законодавство, що дало б змогу зберегти за державою право власності на майно, яким вона наділяє створюваних юридичних осіб публічного права та, водночас, наділити такі публічні установи можливостями повноцінної участі у суспільних відносинах.

Разом із тим, у 1991 р. у ст. 39 Закону України «Про власність» було встановлено, що публічні установи, які перебувають на державному бюджеті і наділяються правом здійснювати господарську діяльність, мають право самостійного розпорядження доходами від такої діяльності та майном, придбаним за рахунок цих доходів. Вважаємо, що це був певний крок лібералізації правового режиму майна публічних установ. Звідси випливає висновок про те, що правова конструкція права оперативного управління надає її носію правову можливість виокремлювати як власне майно, яке належить на праві власності й іншій особі, залишаючи останній лише номінальне право, тобто право, позбавлене більшості правомочностей.

Отже, наявність у державної установи права оперативного управління не дозволяє розглядати її як повноцінного учасника відносин, бо останні потребують участі у них юридичних осіб-власників [4]. Отже, з огляду на недоцільність передачі державного майна у власність державним установам у даний період розвитку економіки України, пропонується закріплювати за ними право власності на доходи від власної господарської діяльності. Практична реалізація цієї пропозиції сприятиме нормалізації участі державних установ у суспільних відносинах.

Список використаних джерел:

1. Венедиктов А. В. Государственная социалистическая собственность. – М., 1947. – 740 с.
2. Козлова Н. В. Правосубъектность юридического лица. – М.: Статут, 2005. – 476 с.
3. Полонский Э. Г. Право оперативного управления государственным имуществом. – М.: Юрид. лит, 1980. – 175 с.
4. Петров Д. В. Правовая сущность институтов хозяйственного ведения и оперативного управления // Известия ВУЗов. Правоведение. – 2001. – №3. – С.90-95.